

B e s z á m o l ó

az 1954. évi akadémiai Nagygyűlésről.

Ezévben június hónapban rendeztük meg az akadémiai Nagygyűlést, a Magyar Dolgozók Pártja III. Kongresszusa miatt. Nagygyűlésünk előadásorozatának központi kérdése az új kormányprogramnak megfelelően a mezőgazdaság fejlesztése volt.

Nagygyűlésünket az elmúlt évi nagygyűlések szerint három részben bonyolítottuk le:

- 1./ Együttes ülések
- 2./ Osztályülések
- 3./ Záróülés, Közgyűlés.

Együttes ülések.

Az idei együttes előadások igen nagy érdeklődést váltottak ki. Akadémikusaink általában helyesnek tartották az országos jelentőségű problémák összakadémiai ülések formájában történő ismertetését. Az együttes ülések előadásai közül Nagy Imre akadémikus bevezető előadását általános tetszéssel és elismeréssel fogadták. A kutatók általában irányelvnek tekintik a Nagy Imre akadémikus előadásában tett megállapításokat.

Az előadások közül általános tetszést váltott ki Sedlmayr Kurt akadémikus előadása. Többek véleménye az volt, hogy az előadás címe nem fedte pontosan az előadás tartalmát. Ezért nem mindenki részére nyújtotta azt, amit vártak. Általános vélemény volt, hogy jó és érdekes előadás volt, azonban minden tudományterület részéről hiányolták a részletesebb kifejtést.

Donhoffer Szilárd előadását nagyobb várakozás előzte meg, mint amilyenre számítottunk. A vélemények szerint csalódottan fogadták, mivel színvonalasabb előadást vártak. Ideológiai kifogások is hangzottak el Donhoffer előadásával kapcsolatban.

Rázsó Imre levelező tag előadásából hiányolták a határozott és megalapozott állásfoglalásokat. Általában csak a kérdések ismertetésére és egyes kutatásokra szorítkozott.

Fogarasi Béla akadémikus előadását minden tudományág képviselői nagy érdeklődéssel várták. Az előadásról általános vélemény az volt, hogy az általa felvetett új téma nem volt eléggé kidolgozva. Az érdeklődők arra is számítottak, hogy Fogarasi akadémikus szocialista fejlődésünk mai viszonyai között több figyelmet fordít a mezőgazdasági tudományok kérdéseire. Az előadásnál hiba volt, hogy a kapcsolódó hozzászólásokat félbeszakították és egy teljesen érdektelen hozzászólásnak túl hosszú időt engedélyeztek.

Osztályülések.

Az Akadémia osztályüléseiről általánosságban az a vélemény alakult ki, hogy az előadások színvonala méltó volt az akadémiai Nagygyűléshez. Az egyes osztályok helyesen választották meg az előadások témáit és az előadókat. A nagygyűlési előadások eredményességét és értékét emelte, hogy a legtöbb előadás az előadók kutatásainak eredményein alapult. Az osztályülések előadásainak egyik pozitívuma a vitaszellem növekedése és élénksége volt. Nagymértékben elősegítette a vitaszellem eredményességét, hogy az egyes előadásoknál megfelelő elnökök voltak. Az osztályok előadásprogramjaikba kevés előadást állítottak be az elmúlt évi tapasztalatok alapján. Egyedül a II. Osztály állított be több előadást a főbizottságok rendezésében, azonban azt mutatta, hogy szervezetenként nem oldható meg sikeresen a nagyszámú előadás összezsúfolása.

Az osztályülések előadásainak színvonala tekintetében mindössze néhány előadásnál emelhetünk komolyabb kifogást.

Az osztályülések előadásainál elhangzott viták közül legjobban Sötér István előadásának egésznapos vitája emelkedett ki. Ez volt az első olyan irodalomtörténeti vitánk, melyben a hozzászólók szorosán a tárgyhöz kapcsolódtak, vagy az előadás tételeihez lényeges új megállapításokkal kiegészítve szóltak hozzá.

Nagygyűlésünkön résztvevő külföldi vendégeink is sikeresen szerepeltek előadásaikkal. A külföldi vendégek előadásai iránt különösebb érdeklődés nem mutatkozott, amit bizonyít legtöbb külföldi vendégünk előadásánál a kisszámú hallgatóság. Külföldi vendégeink ideérkezésükkor jeleztek, hogy előadásokat kívánnak tartani s az előadás megszervezésére rendelkezésére álló rövid idő és a nagygyűlési előadások zsúfolt programja nem tudta kellően mozgósítani a hallgatóságot. Külföldi vendégeink meglepéssel nyilatkoztak a kialakult vitákról, csupán a hallgatóság kis létszámát kifogásolták.

Az osztálytitkári referátumok eredménye különböző volt. Általában az elmúlt évihez viszonyítva tartalmasabbak voltak és sokkal inkább tükrözték az osztály munkáját. Érdeklődés is nagyobb volt, különösen a tudományos kutatók részéről.

Az I. Osztály osztálytitkári referátuma az osztályülés programjának leggyöngébb része volt. A referátum előkészítése az osztályvezetőség körében már sértődésnek és nézeteltérések forrása lett. A végleges beszámolóval az ov. számos tagja nem értett egyet. Lakó levelező tag osztálytitkár külföldi utazása miatt nem volt jelen a beszámolónál és így komolyabb vita kialakulásának előfeltételei nem voltak biztosítva.

A II. Osztály osztálytitkári beszámolója jól mutatta be az osztály munkáját. Hiba volt azonban, hogy az osztálytitkári beszámolóban nem érintették a III. Pártkongresszus utmutatásait a társadalomtudományokkal kapcsolatban.

A III. Osztály osztálytitkári beszámolóját az osztálytitkár távolléte miatt alaposabb vita nem követte.

A IV. Osztály osztálytitkári beszámolója az elmúlt évihez viszonyítva komoly fejlődést mutat. Ezt bizonyítja, hogy míg tavaly a beszámolóhoz egyetlen hozzászólás sem történt, addig az idei beszámolóhoz 11 értékes hozzászólás hangzott el. A hozzászólók tudományterületük irányításának, kutatómunkájának, tudományszervezési és tudomáypolitikai feladatainak legfontosabb kérdéseivel foglalkoztak. A beszámolót igen nagy számu érdeklődő hallgatta.

Az osztálytitkári beszámolók közül a legjobban feldolgozott beszámoló Törő akadémikus osztálytitkári referátuma volt. A beszámolóhoz sokan szóltak hozzá, különösen a részletkérdésekhez. Alaposan foglalkoztak a vita során a bírálat jelentőségével.

A VI. Osztály osztálytitkári beszámolójával kapcsolatban bíráló hangu felszólalásokon kívül érdemleges vita nem alakult ki. Ezen a területen tehát komoly változásról nem lehet beszélni. Általában a felkért hozzászólók szólaltak fel. Pozitív tényként kell elkönyvelni, hogy a jelenlevők az osztály illetve az osztályvezetőség munkáját bírálták. A vita során bebizonyosodott, hogy egy délelött rövidnek mutatkozik az osztálytitkári beszámoló megvitatására.

A VII. Osztály osztálytitkári beszámolója átfogta az osztály munkáját és problémáit. Az elhangzott hozzászólások közül elvi jelentőségénél fogva kiemelkedik Dubinyin akadémikus utmutatása. Pozitívuma az osztálytitkári beszámolót követő vitának, hogy több fiatal kutató is hozzászólt.

Összefoglalva:

A Nagygyűlés keretében elhangzott osztályelőadások színvonal tekintetében fejlődést mutatnak az elmúlt évihez viszonyítva. Az elhangzott előadások értékét emelte, hogy az előadók saját kutatási területükről vett témákat dolgoztak ki. Hiányossága volt az előadásoknak, hogy hosszan tartottak. Dubinyin akadémikus véleménye szerint pl. a Kémiai Osztály keretében elhangzott előadásoknál helyesebb lett volna, ha az előadók tudományos eredményüket, elvi megállapításaikat mondják el és nem térnek ki részletekre. Nagyan csökkentette az előadások eredményességét a túl hosszú hozzászólások, amelyek sok esetben külön előadás jellegűek voltak. Ezek alapján kialakult az általános vélemény, hogy az Elnökségnek a következő Nagygyűlésre meg kell határoznia az előadások időtartamát és a hozzászólások idejét.

Hiányossága volt az osztályüléseknek, hogy az akadémikusok részéről nem nyilvánult meg kellő érdeklődés és az akadémikusok nagy része távol tartotta magát nemcsak az egyes előadásoktól, amelyek közvetlenül érintették, hanem az osztálytitkári beszámolókon sem jelentek meg, illetve annak elhangzása után sokan eltávoztak.

Záróülés - Közgyűlés.

Ezévi Nagygyűlésünk alkalmával a főtitkári beszámoló nyilvánosan hangzott el. Ezt azért terveztük így, hogy a nagyközönség tájékozódjon az Akadémia munkájáról. A főtitkári beszámoló vitáját a Közgyűlésen tartottuk. A főtitkári beszámolóval kapcsolatban az akadémikusok általában helyesítették a főtitkári beszámoló nyilvánosságát. Egyesek a beszámolót általánosnak találták és a részleteknél nem támaszkodott eléggé pontos adatokra. Hiányossága volt a beszámolónak, hogy kevésbé emlékezett meg a tudományos eredményekről. Szerteágazó és az Akadémia minden feladatára kiterjedő értékelés volt, azonban számos feladatkomplexumot nem tudott mélyen és alaposan elemezni.

A Közgyűléssel kapcsolatosan kialakult vélemények különbözők. Egyes akadémikusok szerint a műszaki és természettudósok még mindig panasznak tekintik a Közgyűlést, ami hátráltatja az elvi és tudományszervezési kérdések megvitatását. A Közgyűlés nyilvánossága előtt olyan kérdéseket kellene felvetni, amelyek lehetőleg az összes tudományok képviselőinek jelenlétét igénylik, mert az egész Akadémia problémáival foglalkozik. A Közgyűlés ne jelentse az egyes osztályok problémáinak megvitatását. A Közgyűlésen való részvétel azt igazolta, hogy az akadémikusok nem nagy érdeklődéssel vettek részt azon. Feltűnő volt a közgyűlési vita alacsony színvonala. A következő közgyűlések alkalmával arra kell törekedni, hogy a közgyűléseken az egész Akadémiát érintő kérdéseket vitassanak meg.

A Nagygyűlés rendezése.

A Nagygyűlés rendezésével szemben nagyobb kifogás nem merült fel. Legsúlyosabb rendezési hiba a megnyitó előadáson volt, amikor akadémikusok, külföldi vendégek, a diplomáciai testület tagjai részére nem sikerült fenntartani helyüket az érdeklődők nagy száma miatt. A jövőben meghívottak részére számozott helyet biztosítsunk. Nagyobb számban kellett volna nyomtatni az előadások rezüméit is, hogy külföldi vendégeink azokat saját könyvtáraikba vagy intézeteknek megküldhessék.

Az együttes ülések és osztályülések előadásainak számát továbbra is csökkenteni kell, nagyobb lehetőséget kell adni a viták kialakulására.

A Nagygyűlés előkészítő munkálatait nagymértékben gátolta, hogy az előadók a vállalt határidőre nem készítették el előadásaikat. Ennek következménye lett a közvetlenül a Nagygyűlés előtti munka torlódása, amely rendkívül nagy költséget és időbeni eltolódást jelentett. A következő Nagygyűlés teljes programját legkésőbb 1955. január végéig el kell készítenünk, hogy a szervezési munkákat időben végezhessük el.

A Nagygyűlés időpontjának megállapítása minden évben problémát jelent. Az ezévi nagygyűlésünk gyengébb látogatottságát az is indokolta, hogy az egyetemi tanév vizsgaidőszakával esett egybe. Ezért kívánatos, hogy a Nagygyűlést május első hetében, vagy április utolsó napjaiban rendezzük.

A Nagygyűlés jelenlegi rendszerével kapcsolatos vélemények.

Nagygyűléseink eddigi rendszerével kapcsolatosan a vélemények eltérőek. Általános vélemény az, hogy a Nagygyűlést az Akadémia tradíciójánál fogva minden évben tartsuk meg és ezekre külföldi vendégeket hívjunk. Az Akadémia életében legnagyobb reprezentatív megmozdulás az akadémiai Nagygyűlés. Helyesnek bizonyult, hogy a Nagygyűlés lényegében 3 részből tevődik össze: az együttes ülések, az osztályülések és a Közgyűlés. Több ízben felmerült, hogy nem túl gyakori-e évenként a Nagygyűlés rendezése és ezekre minden alkalommal külföldiek meghívása. Az Akadémiának minden évben be kell számolnia az elvégzett munkáról és ezért helyes, ha a Nagygyűlést rendszeresen megtartjuk. Azonban feltétlenül szükséges az előadások számát jelentősen csökkenteni. A Nagygyűlést tudományos életünk szervezési és tudománypolitikai kérdéseinek megvitatására kell irányítani. Az elhangzó előadások a tudományterület legjelentősebb előadásai legyenek. A külföldi vendégek meghívásával kapcsolatban csökkenteni kell a meghívott delegációk létszámát és külföldi vendégeink részéről elegendő 2-3 tagú delegáció fogadása.

Külföldi vendégeink véleménye a Nagygyűlésről.

A szovjet delegáció vezetője Dubinyin elvtárs pozitíven értékelte a Nagygyűlésünket. A nagygyűlési előadásokkal kapcsolatban véleménye az volt, hogy ilyen alkalmakkor tudományos problémák megvitatását kell elvégezni és nem az egyes kutatások részletes ismertetését.

A német delegáció vezetője, Friedrich professzor a Nagygyűlés szervezésével kapcsolatosan pozitív véleménnyel volt. Hiányolta azt, hogy a magyar akadémikusok részéről keveset foglalkoztak velük. Az előadásaikon a jelenlévők fegyelmezetlen magatartása zavarta az előadókat, miután a jelenlévők egymással beszéltek az előadások hallgatása helyett.

A cseh delegáció tagjai közül Jirovec professzor véleménye szerint az itt tartózkodásuk igen eredményes volt. A magyar tudomány értékelése során azt a véleményét fejtette ki, hogy jellemző a magyar tudományra a nagy kiemelkedő személyek, de a kutatók nagy tömegei gyengébben képzettek és nem annyira precízek. A rendezéssel a legnagyobb mértékben elégedett volt és véleménye szerint sok tapasztalattal távozott, amit hazájában hasznosítani fog.

A lengyel delegáció Kuratowski professzor személyében alig nyilvánított véleményt, főleg tudományos kérdések megvitatásával foglalkozott.

A román delegáció vezetője, Milku akadémikus szerint a rendezéssel meg volt elégedve, különösen kiemelte a rendezés rugalmasságát. A delegáció többi tagjai részére gazdag tapasztalatokat hozott, melyeket otthon is jól hasznosíthatnak.

A román és a német delegáció részéről elhangzott az a vélemény, hogy a Nagygyűlés tudományos szempontból nem volt megfelelő színvonalú.

Budapest, 1954. szeptember 5.